

Бібліотечні уроки для учнів початкових класів

Тема: Ознайомлення зі шкільною бібліотекою

Мета: Ознайомити учнів зі шкільною бібліотекою; пояснити значення слів «бібліотека», «абонемент», «формуляр», відділи бібліотеки, тематичне різноманіття книг; розвивати вміння самостійно обирати книгу; виховувати інтерес до читання.

Обладнання: книжкова виставка «У світі казки чарівної», пам'ятка «Правила користування бібліотекою», формуляри читача.

Хід заняття

I. Організаційна частина.

Вправа «Ти мені подобаєшся, друже...» (Учні стають у коло. Потрібно по черзі посміхнутися своєму сусідові справа, потиснути йому руку й сказати: «Ти мені подобаєшся, друже, тим, що...».)

II. Основний зміст заняття.

1. Вступне слово бібліотекаря.

Доброго дня, діти! Сьогодні наша перша зустріч у шкільній бібліотеці.

Що таке бібліотека?

Це домівка для книжок

Що ж, до неї недалеко:

Два квартали за ріжок.

(Г.Черінь)

Сьогодні у вас незвичайний урок. Проведу його я, завідувач шкільної бібліотеки.

2. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- Скажіть, будь ласка, що таке бібліотека? (Бібліотека — приміщення, де зберігаються книги.)

Сьогодні ви дізнаєтесь багато нового і цікавого про бібліотеку, ознайомитесь з правилами користування бібліотекою.

3. Розповідь з елементами бесіди.

Бібліотека — слово грецьке. Складається воно з двох слів «biblion» — книга та «theke» — «сховище», тобто, слово «бібліотека» у дослівному перекладі означає «книгосховище».

Але книги в бібліотеці не тільки зберігаються. У бібліотеці книгу можна взяти для того, щоб прочитати вдома, а потім повернути.

- Як ви вважаєте, чому необхідно повертати бібліотечні книжки?

Бібліотечні книжки обов'язково необхідно повертати до бібліотеки для того, щоб їх могли прочитати інші читачі.

Бібліотеки існують дуже давно. Бувають бібліотеки різні: великі та малі, для дорослих та дітей, наукові, спеціальні, технічні. Бібліотеки є у різних закладах, інститутах, школах. Як

ви бачите, і в нашій школі також є бібліотека. Вона не дуже велика, але дуже красива та затишна. У бібліотеках працює багато відділів. У нашій бібліотеці їх два. Один із них - абонемент.

Абонемент — слово французьке. Воно означає «право користуватися чимось». Бібліотечний абонемент — це відділ, у якому можна взяти книгу додому. Другий відділ — це читальний зал. У читальному залі відвідувачі читають книги, які додому не видаються. Це рідкісні книги, довідкові видання, газети, журнали. У кожного читача в бібліотеці є свій документ, який називається читацький формулляр.

Формулляр (з латинського *forma*) — це бібліотечна облікова картка. У ньому бібліотекар записує назву книги, яку ви хочете прочитати вдома. Прочитані книги, які ви повертаєте, бібліотекар списує з вашого формулляра. Але для того, щоб бути хорошим читачем, необхідно знати і виконувати деякі правила. Як ви думаєте, які? (Уміти читати, акуратно користуватися книгами.) А ще потрібно вміти і знати правила користування бібліотекою.

4. Робота з пам'яткою. (Кожен учень отримує «Правила користування бібліотекою».)

Пам'ятка

«Правила користування бібліотекою»

- дотримуйся порядку ітиші в бібліотеці;
- не порушуй розстановку книг на полиці. Пам'ятай: якщо поставиш книгу в інше місце, її важко буде знайти;
- поводься з книгами акуратно, бережи їх, якщо необхідно — підклей, відремонтуй книгу.
- бібліотечна книга видається на два тижні. Повертай книги своєчасно. Пам'ятай: на них чекають інші читачі.

5. Розігрування сценки «Запис до бібліотеки».

Учні старших класів за особами показують, як школяр приходить до бібліотеки, вибір книжок, заповнення формулляра, прощання.

6. Вправа «Обери книгу» (робота в групах).

(Діти підходять до столу, де стоять книги для 1 класу).

Подивіться уважно і прочитайте, що тут написано. Тут стоять книги для 1-го класу, за різними темами: казки, про природу, про дітей, оповідання та інші. А тепер спробуйте обрати книги.

(Діти діляться на 3 групи: Консультуючись з бібліотекарем діти обирають книги.)

1 група — обирає книги про природу;

2 група — казки;

3 група — про дітей;

III. Підсумок заняття.

Інтерактивна вправа «Незакінчене речення»

- Бібліотека — це...

- Шкільна бібліотека має два відділи...
- Абонемент — це ...
- Бібліотечною обліковою карткою називається...

Бібліотечний урок «Правила користування бібліотекою»

Тема: Правила користування бібліотекою

Мета: Вивчити правила користування бібліотекою; закріпити «Правила користування абонементом», «Правила користування читальним залом»; повторити «Правила поводження з книгою»; виховувати любов до книги.

Обладнання: плакат «Правила користування бібліотекою», пам'ятки: «Правила користування абонементом», «Правила користування читальним залом»; книжкові виставки.

Xід заняття

I. Організаційна частина.

Гра-розминка «Подарунок»

(Учні стають в коло. Їм пропонується подарувати гарний настрій своєму сусідові справа)

II. Пояснення теми і завдань заняття.

Книжковий дім — бібліотека —

Це затишок думок святих,

«Бібліо» — звали книгу греки,

Цю назву ми взяли від них.

Тут зібрані думки учених,

І кожна книга - відкриття.

Знання для всіх людей священне,

Без нього не бува життя.

— Ви вже знаєте, що в бібліотеці багато цікавих книг, які видаються для читання додому на певний термін. Для цього учням потрібно записатися до бібліотеки, а потім виконувати правила користування бібліотекою.

— Пригадайте, які відділи має бібліотека.

(Бібліотека має: абонемент; читальний зал).

Абонемент — місце, де видають книжки додому. У цьому залі знаходиться робоче місце бібліотекаря. Поруч із його письмовим столом розміщено читацькі формулляри — картки, у які заносяться відомості про читача та записуються книжки, які читач може взяти додому.

-А зараз ми з вами пригадаємо правила користування абонементом та правила користування читальним залом. (Розповідь з елементами бесіди за плакатами.)

III. Оголошення теми та мети заняття.

А тема нашого сьогоднішнього заняття: «Правила користування бібліотекою».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Вправа «Мозковий штурм».

-Діти, можливо, хтось із вас уже знає які-небудь правила поведінки в бібліотеці?

- А зараз звіримо ваші припущення з правилами користування бібліотекою, записаними на плакаті. (Читання з коментуванням.)

Правила користування бібліотекою

- Книгу в бібліотеку треба повернати вчасно.
- Книга береться лише на 15 днів.
- Учні початкових класів можуть отримувати додому не більше 5 книг.
- З книгами треба поводитись бережно, щоб їх змогли прочитати більше дітей.
- Книги взяті в бібліотеці не можна губити.
- Книги в бібліотеці потрібно ставити на те місце, де ти їх взяв.
- У бібліотеці потрібно дотримуватися тиші.

V. Закрілення вивченого матеріалу.

1. Вправа «Я так думаю».

Доведіть, що усі ці правила є важливими

2. Вправа «Передбачення»

Уявіть собі, що було б, якби відвідувачі бібліотеки не дотримувалися цих правил.

3. Робота в групах

1 група «Допитливі», 2 група «Кмітливі».

Завдання для I групи

1. Як називається заклад, де зберігаються книги?
2. Як називають людину, яка працює в бібліотеці?
3. Як називаються книги, якими ви користуєтесь під час уроків
4. Як називається ваша перша шкільна книжка?

Завдання для II групи

1. Чи можна книгу брати книгу брудними руками?
2. Чи можна читати книгу під час їжі?
3. Для чого треба обгорнути книгу?
4. Чи можна на сторінках книги робити помітки ручкою чи олівцем?
5. Для чого потрібна для книги закладка?

VI. Підсумок заняття.

Вправа «Трансформер»

Уявіть, що ви — бібліотека, складіть монолог бібліотеки.

Я — бібліотека...

Я люблю...

Я мрію...

Я бажаю...

Я буду...

Бібліотечний урок «Правила спілкування з книгою»

Тема: Правила спілкування з книгою

Мета: розширити уявлення дітей про книги; закріпити правила користування книгою; розвивати інтерес до художньої книги; формувати самостійну пізнавальну активність; виховувати бережливе ставлення до книги як джерела знань.

Обладнання: виставка книг, пам'ятка «Правила поводження з книжкою».

Хід заняття

I. Організаційний момент.

Гра-розминка «Австралійський дощ»

Учасники стають в коло.

Бібліотекар говорить:

- Чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він. Зараз по колу ланцюжком ви передаватимете мої рухи.

- В Австралії піднявся вітер. (Тре долоні).
- Починає крапати дощ. (Клацання пальцями).
- Дощ посилюється. (Плескання долонями по грудях).
- Починається справжня злива. (Плескання по стегнах).
- А ось град — справжня буря. (Тупіт ногами).
- Але що це? Буря стихає. (Плескання по стегнах).
- Дощ стихає. (Плескання долонями по грудях).
- Поодинокі капліпадають на землю. (Клацання пальцями).
- Тихий шелест вітру. (Потирання долонь).
- Сонце! (Руки догори).

Отже, зараз у бібліотеці сонечно, і ми готові працювати.

II. Мотивація навчальної діяльності.

1. Розповідь з елементами бесіди

С земля Австралія, Є земля Італія,

А іще, крім тих країв, Диво з див я знаю:

То не Австралія, То не Італія —

То земля — Читалія! І з того ми краю!

Безмежна сила книги. Без неї людина сліпа. Книга відкриває перед людьми великий світ.

Протягом усього життя ми звертаємося до книжки. Згадайте свою улюблену першу книжечку. Коли ще ви були зовсім маленькими і не вміли читати, все ж із задоволенням розглядали малюнки, пізнавали улюблених героїв, складали про них цікаві історії.

2. Інтерактивна технологія «Мікрофон»

Діти, передаючи мікрофон, коротко дають відповіді на запитання:

- Яка ваша улюблена дитяча книжечка?
- З ким ви її читали?

А зараз, коли ви вже самі навчилися читати, - маєте змогу самостійно поринути в захоплюючий світ книг.

- А якою першою книгою ви користувалися в школі? (Букварем).
- Як називаються книги, якими діти користуються під час уроків? (Підручниками).
- Чому вони так називаються? (Вони завжди під рукою).

3. Гра «Букви — слова»

Кожна з трьох команд отримує конверт, у якому знаходяться літери, з яких потрібно скласти слово. (Діти з букв складають слова: книга, школа, буквар.)

III. Оголошення теми і мети заняття.

IV. Основний зміст заняття.

1. Розповідь бібліотекаря.

Книги — це наші друзі. Народ склав багато прислів'їв і приказок про книгу. Скажіть, будь ласка, які прислів'я про книгу ви вже знаєте? (Книги — ключі до знань; книги читати - усе знати; розум без книги, що птах без крил; одна книга тисячі людей навчає; книгу прочитав - на крилах політав.)

- Як ви розумієте значення цих приказок?
- А що потрібно робити, щоб книга тисячі людей навчила? (Берегти її.)

2. Робота з пам'яткою.

Пам'ятка

«Правила поводження з книгою»

1. Обгорни книгу — не забруднюватиметься обкладинка.
2. Не читай книгу під час їжі — можеш забруднити її.
3. Не клади в книгу олівці, ручки та інші товсті предмети — від цього рветься палітурка.
4. Не загинай кути на сторінках книги — кути відриваються і книга псується, зроби для книжки закладку.
5. Не рви сторінок, не малюй і не пиши нічого в книзі. Не роби ніяких поміток.
6. Не перегинай книгу — від цього вириваються сторінки.
7. Не читай на сонці.

3. Вправа «Я так думаю».

Ви знаєте, дітки, часом книгам буває лячно. Як ви думаете, чого бояться книги? (Щоб їх не рвали, не забруднювали.)

А ще вони дуже бояться таких дітей, як Грицько. Послухайте уважно вірш і скажіть, чи є серед вас такі діти, як Грицько?

У Скворцова Гриші — книги найбрудніші:

Всі вони — патлаті, порвані, горбаті.

І немає в них лиця: без початку, без кінця.

Палітурки, як ганчірки, ті книжки ридають гірко.

Бився Гриша з хлопчаками, він розмахував книжками,

Дав Мишку по голові — замість книжки стало дві.

Обдертий, некрасивий задачник буркотливий.

Прошамкатъ ледве зміг: «Дівчатка і хlop'ятка

Калічать книг багато. Куди нам утікати від Гриші і від них?»

- Чи є такі діти серед вас?

- Що ви порадите книжкам?

- А героям вірша?

4. Робота в групах. Прочитайте завдання, обговоріть його в групі, оберіть правильну відповідь.

1. Ти взяв у товариша книгу і випадково забруднив її. Як ти вчиниш?

а) віддаси і скажеш, що вона була забрудненою;

б) вибачишся перед товаришем і почистиш книгу;

в) почистиш книгу, віддаси товаришеві і змовчиш, ніби нічого не трапилося

2. Коли потрібно повернати бібліотечну книгу?

а) через місяць;

б) коли нагадають;

в) коли прочитаєш

г) до встановленого бібліотекарем терміну.

3. Що потрібно зробити, якщо ти взяв трохи порвану бібліотечну книжку?

а) прочитати і віддати таку ж порвану назад, адже не ти її попсуваєш;

б) віддати бібліотекарю, щоб підклейла книгу;

в) відремонтувати самому.

4. При читанні книги ти користуєшся:

- а) ручкою;
- б) олівцем;
- в) закладкою.

5. Практична робота учнів «Виготовлення закладки».

Сьогодні оголошено акцію «Збережемо книгу» (виготовлення закладок). За поданим зразком спробуємо виготовити закладку для книжки.

Основну закладку вирізаемо із цупкого паперу. Відкладаємо на папері смужку завширшки - 3 см. і завдовжки 12 см. Поділимо її на 4 рівні квадратики і витинаємо. Розташуємо їх у вигляді ромбиків на основі закладки і приkleюємо. Закладка-орнамент виглядатиме привабливіше, якщо квадратики наклеїти менші контрастного кольору також у вигляді ромбиків. Для цього більший квадратик складаємо учетверо і розріжемо на 4 частини.

V. Підсумок уроку.

Вправа «Це класно»

(Учні по черзі говорять:

«Я знаю...

Я запам'ятив...

Я зрозумів...

Я вмію..»

Всі інші вигукують: «Це класно!» і водночас піднімають вгору великий палець)

Бібліотечний урок «Бібліотекар і читач»

Тема: Бібліотекар і читач

Мета: сформувати у дітей поняття, що бібліотека — це храм знань, скарбниця мудрості; навчити дітей любити й поважати книгу; розширити знання учнів про формуляр, про запис у ньому книг і бібліографічних знаків; викликати бажання читати; виховувати бережливе ставлення до книги.

Обладнання: стенди з виготовленими дітьми книгами-саморобками, книжковими закладками, макет читацького формуляра, вислови про книгу, виставка книг.

Хід заняття

I. Організаційна частина.

Вправа «Я пишаюсь...»

II. Мотивація навчальної діяльності.

Упродовж всього життя ми звертаємось до книжки. Батьки читали нам казки, вірші, оповідання, коли ви ще й говорили добре не вміли. Згадайте свої перші улюблені книжечки, які роздивлялися, щось згадуючи, уявляючи, фантазуючи. А коли вивчили літери, навчилися з них складати слова, а зі слів — речення, ви й самі стали читати. Дитячі книжечки й підручники допомагають вам пізнавати світ, що вас оточує. І чим би ви не захоплювались, на допомогу завжди прийдуть книги. Вони відкривають вам небачені обрії, ви доторкнетесь до історії народу, до таємниць природи і життя.

III. Актуалізація опорних знань.

Діти, спробуйте відгадати загадку:

Бачить — не бачить, чути — не чує,

Мовчки говорить, дуже мудрує,

Часом захоче — правди навчає,

Іноді бреше, всіх звеселяє.

Люба розмова, будемо, діти,

З нею довіку жити — дружити.

Хто ж то така в світі щаслива,

Мудра, правдива і жартівлива?

Книга відіграє надзвичайно важливу роль у нашему житті. Український народ завжди високо цінував її, про це свідчать народні приказки, прислів'я, які підготували учні. Зараз ви спробуєте їх відгадати.

Вправа «Театр “Mім”»

(Учні, які вдома заздалегідь підготувалися, зображають прислів'я та загадки пантомімою, а інші учні повинні згадати і пояснити, про що саме йдеться.)

1. Балакати — не балакає, чути — не чує, а все знає і нам пояснює. (Книга)

2. Мовчить, а сто дурнів навчить. (Книга)

3. Біле поле, чорне насіння — хто його сіє, той розуміє. (Папір і літери)

4. Хто найдальше бачить. (Розум)

IV. Оголошення теми та мети заняття.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди.

Усі ви знаєте, що домівкою книг і нашим духовним храмом є бібліотека. Аптека для душі, храм знань, скарбниця мудрості, як тільки поважно не називали упродовж тисячоліть бібліотеку. Слово «бібліотека» — грецького походження, а перекладається так: «бібліо» — «книга», «тека» — «зберігання». Отож, це місце, де зберігаються книги. Бібліотека навчає читачів орієнтуватися у світі інформації, користуватися джерелами інформації, знати, де і як можна підібрати необхідну літературу з певної теми. Бібліотека — це інформаційний центр, складова частина виховної, культурної, освітньої діяльності школи. У бібліотеці є — «Абонемент», «Читальний зал», «Книгосховище».

Абонемент — це відділ бібліотеки, де можна записатися в бібліотеку, одержати книги додому на визначений період часу. У нашій бібліотеці на абонементі ви можете вибрати книги самостійно. Для того, щоб книги були повернуті на своє місце та щоб краще орієнтуватися у виборі книг, у бібліотеці виготовлені спеціальні розподільники з написами. У читальному залі крім книжкових шаф — багато столів і стільців. Тут вас зустрінуть книжкові виставки для маленьких школярів. А ще тут є виставки про рідну мову, про вашу неніку - Україну, про славних дочок і синів українського народу, а також про те, як любити і берегти рідну природу. Книг на поличках дуже багато. Якщо вам потрібно дізнатися, як пишеться слово або знайти відповідь на питання чи історичний факт, то бібліотекар видасть вам словники, довідники, енциклопедії.

Сьогодні ми вже побували на абонементі й у читальному залі, а зараз дізнаєтесь, де зберігається більша частина шкільних книг. Це - книгосховище. Тут на спеціальних стелажах живуть різні книги. Це художні книги українських і зарубіжних письменників, а також книги з історії, біології, хімії, фізики. А ще в бібліотеці на літніх канікулах відпочивають ваші підручники. Для того, щоб підручники прийшли до вас 1-го вересня здоровими і гарними, у бібліотеці працює «книжкова лікарня». Тут школярі доглядають книги. Вони підклеюють обкладинки, вклеюють сторінки. Книга - це діамант, а бібліотека - скарб людський. Читаючи, ви знаходите багато невідомого, розкриваєте різні таємниці. І щоб цей скарб довгий час приносив людям користь, його треба берегти.

2. Методика «Снігова куля»

Пригадайте правила користування книгою, озвучте їх за методикою «Снігова куля». (Один говорить перше правило, другий повторює його і додає своє, третій повторює перші два й формулює своє і т.д.)

Книжки, як люди, народжуються, живуть, старіють. Як і люди можуть хворіти. А захворівши, потребують лікування. Вони мають і лікарні — називаються вони палітурними реставраційними майстернями. Там книгам дарують друге життя. А щоб книги не хворіли,

бережіть їх, не беріть брудними руками, не читайте під час їжі. Не забувайте про одежинку книги — обкладинку, а також про закладки.

На сьогодні ви власними руками виготовили закладки, покажіть їх один одному. Давайте визначимо, які закладки ви вважаєте найкращими.

4. Вправа «Обмін подарунками»

- Кому із однокласників ви хотіли б подарувати свою закладку?

- Зробіть подарунок один одному.

- Що було приємнішим: дарувати чи отримувати подарунок?

3. Вправа «Доведи свою точку зору»

Методом «Прес» спробуйте довести власну точку зору, потрібно берегти книгу чи ні.

4. Вправа «Ознайомся сам, перевір сусіда, розкажи»

А зараз я б хотіла нагадати вам правила користування бібліотекою, які теж треба знати. Я роздаю вам аркуші з цими правилами. Ви повинні їх прочитати, повторити їх своєму сусідові і вислухати, як розказує вам він.

Правила користування бібліотекою

1. Вибрані для читання книжки можна тримати вдома не більше 15 днів, тому що їх хочуть прочитати ще багато твоїх товаришів.

2. Якщо в тебе змінилася адреса — повідом про це бібліотекаря, а якщо ти виїжджаєш, то обов'язково поверни всі бібліотечні книжки.

3. Випадково загубилась бібліотечна книжка? Прийди до бібліотеки і розкажи про це. Бібліотекар завжди допоможе і підкаже тобі, яку книгу можна принести замість загубленої.

4. У читальному залі можна почитати журнали або книги, які в бібліотеці є в одному примірнику і тому не видаються додому.

5. На найвиднішому місці розміщено словники, енциклопедії, інші книги довідкового характеру.

VII. Підсумок заняття.

Вправа «Позитивна якість»

Будемо кидати один одному м'яч, називаючи позитивну якість однокласника, якому ми відправляємо м'яч. Слідкуємо уважно за тим, щоби вправу виконали усі учасники.

VIII. Домашнє завдання.

А домашнє завдання у нас сьогодні буде таке: з пам'ятки, яку я вам сьогодні роздала, треба добре запам'ятати правила користування підручником, і завжди їх виконувати.

Тема: Твій друг — підручник

Мета: поширювати інформацію про книгу як історичну пам'ятку людства, джерело мудрості; формувати загальні поняття про процес виготовлення книги в наш час; виховувати в дітей повагу й любов до книги і підручників зокрема.

Обладнання: виставка кращих підручників учнів класу, кращих зразків виготовлених учнями закладок, обкладинок; роздатковий матеріал: кожному учню роздруковану пам'ятку «Як продовжити життя підручника».

Хід заняття

I. Організаційна частина.

Вправа «Ти мені подобаєшся, друже...» (Учні стають у коло. Потрібно по черзі посміхнутися своєму сусідові справа, потиснути їйому руку й сказати: «Ти мені подобаєшся, друже, тим, що...»)

II. Оголошення теми та мети заняття.

Книги оточують вас із самого дитинства. Спочатку це — книжки картинки, а потім - веселі вірші, каламбури, жарти, а потім і дитячі журнали. Ледве ви переступили поріг школи, книги стають постійними супутниками вашого життя. З року в рік, з класу в клас їх приходить все більше й більше. А тому тема нашого сьогоднішнього заняття: «Твій друг - підручник».

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди.

З давніх-давен люди прагнули знань. Від одного покоління до іншого передавалися усні відомості про речі, котрі допомагали людям вижити: як добувати вогонь, як хліб виростити, кого слід поважати, а кого слід і ненавидіти... Проте, як відомо, людська пам'ять не такий уже й надійний засіб зберігання й передання різноманітних знань. Коли люди навчились писати, з'явились книги, у яких письмово були викладені здобуті знання. Історія розвитку книги дуже довга, і про неї ми поговоримо іншим разом, а сьогодні я лише скажу, що першим надрукованим підручником була книга «Азбука», потім «Буквар».

Книги стали для нас звичними. Із книг ми дізнаємося, як вирощують хліб, як варять сталь, будують міста та електростанції. Вони нам розповідають, як жили люди в сиву давнину, якими були древні цивілізації. За Книги стали для нас звичними. Із книг ми дізнаємося, як вирощують хліб, як варять сталь, будують міста та електростанції. Вони нам розповідають, як жили люди в сиву давнину, якими були древні цивілізації. За допомогою книги ми можемо навіть зазирнути в майбутнє, книга допоможе вам дізнатися про таємниці Всесвіту, відвідати далекі планети.

Щодня ви маєте справу з книгою в школі та вдома. Зараз ви при навчанні користуєтесь багатьма підручниками. Зібрані вони у нашій шкільній бібліотеці. Для того, щоб вони потрапили туди, над ними працювало Щодня ви маєте справу з книгою в школі та вдома. Зараз ви при навчанні користуєтесь багатьма підручниками. Зібрані вони у нашій шкільній бібліотеці. Для того, щоб вони потрапили туди, над ними працювало дуже багато людей.

Спробуймо разом з вами простежити шлях підручника.

3. Вправа «Розкажи за схемою» Користуючись схемою, розкажіть про народження підручника.

Народження книги

Автори пишуть навчальний матеріал

Видавництво готує рукопис до друку

Технічний редактор визначає розмір майбутньої книги, її тираж

Редактор дає оцінку рукопису

У друкарні книгу друкають, роблять обкладинку та палітурку

Книга потрапляє добібліотеки, у книжковий магазин, до читача

Ось яка це копітка, важлива і почесна справа — виготовлення книги. Тепер книжка завжди поруч з вами. Вона ваш друг і порадник, ваш учитель. Шануйте її, друзі, любіть і бережіть, у неї вкладено велику працю багатьох людей. Мабуть, після нашого уроку ви по-новому подивитесь на свої підручники, будете берегти їх і поводитися з ними так, щоб вони могли послужити ще тим учням, які прийдуть після вас.

3. Вправа «Шпаргалка»

Пригадайте правила користування підручниками, передайте їхній зміст з допомогою малюнків, умовних позначенень або схем. Ці шпаргалки потім передасте мені, я їх змішаю. А далі ви по черзі будете витягати їх і відтворювати текст.

4. Вправа «Уявне інтерв'ю»

Уявіть, що ви кореспонденти газети. Візьміть інтерв'ю один в одного про правила користування підручником.

(1. Не можна брати підручники брудними руками. Коли сідаєте читати, погляньте на свої руки, чи чисті вони? Подивіться на стіл — чистий він, сухий?

2. Дехто перед тим, як перегорнути сторінку, обов'язково лизне пальця. Робити так не слід, бо від цього псуються сторінки, забруднюються аркуші. Брати в руки такий підручник неприємно і небезпечно.

3. Отож, потрібно думати не лише про здоров'я книги, а й про своє власне.

4. Перегортати сторінки можна лише за верхній куточок. Якщо перегортати за нижній, то швидко зітрутися цифри, які позначають номери сторінок.

5. А як бути, книга не дочитана до кінця? Чи можна загнути кінчик? Звичайно, ні. Класти в книгу олівець чи ручку теж не треба. Від цього псуються палітурка. Краще користуватись закладкою із кольорового паперу.

6. Обов'язково всі підручники потрібно обгорнути зверху ще однією обкладинкою із цупкого паперу чи поліетилену.

7. Дехто з вас читає книгу під час їди. Оце вже зовсім неприпустимо. Обов'язково залишите пляму, зіпсуете підручник.)

- Діти, а чи знаєте ви, як потрібно читати?

5. Вправа «Розкажи за малюнком»

Користуючись малюнками, розкажіть про те, яких правил потрібно дотримуватися, читаючи книгу:

- сидіти потрібно лише прямо, не горбітися, бо виростеш сутулим. Це некрасиво і погано для здоров'я. Лежачи теж не читайте, бо від цього псується зір;
- книга повинна бути добре освітленою. Потрібно, щоб світло падало зверху або зліва. При слабкому освітленні ваші очі швидко втомлюються. Не забувайте, що їм треба давати перепочити;
- дуже важливо тримати книгу на відстані не менш 30 см від очей. Варто відміряти лінійкою 30 см і запам'ятати цю відстань. Якщо стежити за цим, згодом це стане звичкою.

Дотримуючись цих простих правил, ви значно продовжите життя вашому найкращому другові - підручнику, і зовсім не нашкодите своєму здоров'ю.

6. Робота в групах. «Як продовжити життя підручника»

Опрацуйте в групах правила з пам'ятки, відтворіть за методикою «Снігова куля»: один говорить перше речення, другий повторює його і додає своє, третій повторює перші два й формулює своє і т.д.).

I група

Якщо книжка потрапила у воду

1. Швидше поставте мокру книжку (розкривши віялом) у сухому, теплому приміщенні, що добре провітрюється.
2. Склесні аркуші, перш ніж розгорнути їх, обережно перегортайте то в один, то в другий бік. Якщо вони не розклеюються, потримайте над парою.
3. Вологі аркуші перекладіть фільтрувальним або цигарковим папером і наступного дня праскою доведіть їх до повного висихання.

II група

Якщо забруднилась обкладинка

1. Ледеринову обкладинку книжки можна протерти вологим ватним тампоном, змоченим у розчині прального порошку.
2. Коленкорову обкладинку протирають чорнильною гумкою (ластиком).
3. Паперову обкладинку не слід чіпати. Вона боїться чищення. Краще обклейти її новою гарною обгорткою.

III група

Якщо забруднились сторінки

1. Слід від пальців чи олівця витирають м'якою гумкою.
2. Чорнильні плями найкраще виводити лимонним соком чи лимонною кислотою. Якщо плями не зникають, то застосовують щавлеву кислоту, розбавлену одеколону одна частина кислоти на чотири одеколону.

IV група

Сторінки зім'ялися

1. Зім'яту сторінку книжки кладуть між чистими аркушами і прогладжують теплою праскою.
2. Не пересушіть сторінки, інакше вони стануть ламкими.

V група

Сторінки порвались

1. Надірвану сторінку підклепують так: намазану kleєм смужку цигаркового паперу кладуть (kleєм догори) під надрив, загинають по краю книжкової сторінки, наклеюють на сторінку.
2. Пошарпаний край сторінки обклеюють папером схожого кольору.

V. Підсумок заняття.

Вправа «Це класно»

(Учні по черзі говорять:

«Я знаю...

Я запам'ятив...

Я зрозумів...

Я вмію..»

Всі інші вигукують: «Це класно!» і водночас піднімають вгору великий палець)

VI. Домашнє завдання.

Обов'язково з пам'ятки, яку я вам зараз роздала, вивчити правила користування підручником. І завжди їх дотримуватися.

Бібліотечний урок «Робота з дитячою книгою»

Тема: Робота з дитячою книгою

Мета: формувати читацьку компетентність учнів, розвивати навички читання; ознайомити учнів із дитячою літературою як мистецтвом слова; сприяти розвитку мовлення та формувати пізнавальний інтерес; виховувати бережливе ставлення до книги.

Обладнання: книжкова виставка різноманітної за змістом дитячої літератури. Плакати з написами народних прислів'їв і висловами видатних людей про книгу.

Хід заняття

I. Організаційна частина.

Вправа «Прогноз погоди» (Кожен з учнів розповідає про свій душевний стан мовою «прогнозу погоди» (пора року; ясно чи похмуро; вітряно чи тихо) і визначає температуру настрою.)

Дуже добре коли у людини дуже багато друзів. Поділишся з другом радістю — її стане вдвічі більше, поділишся бідою, її стане вдвічі менше. Справжній друг ніколи не підведе, завжди прийде на допомогу. А у вас є другі?

II. Оголошення теми та мети заняття.

А сьогодні ми поведемо розмову про незвичайного друга, дуже мудрого, який не вміє говорити вголос, але навчає нас розумних наук, розповідає цікаві пригоди, про дива, про навколишній світ- близький і далекий, веде нас до країни знань.

Я загадаю вам загадку: якщо ви її правильно відгадаєте, то зрозумієте, про якого друга йдеться, хто прийде сьогодні до вас у гості.

Дуже я потрібна всім -

І дорослим і малим.

Всіх я розуму учу,

А сама завжди мовчу. (Книга)

III. Вивчення нового матеріалу.

Ось перед вами наші вірні друзі - книги. Український народ здавна поважав книгу – це невичерпне джерело знань, і склав про неї багато прислів'їв і приказок. В них звучить народна мудрість.

1. Гра «Хто більше»

(Перемагає той, хто назве найбільше прислів'їв)

- Золото добувають із землі, а знання з книги.
- Книга - твій друг, без неї - як без рук.
- Хто багато читає, той багато знає.
- Книга вчить, як на світі жити.
- З книгою подружишся - розуму наберешся.
- Книга ключ до знань.

- Читання ось краще навчання...
- Книга добра вчить, від дурного відверне.

2. Розповідь з елементами бесіди.

- Як ви розумієте зміст прислів'їв, про що вони вам говорять? Правильно, про велике значення книги у житті людини. Ніщо за своєю силою не може зрівнятися з книгою. Уній зібрано мудрість народу, яка передавалася з покоління в покоління нашадкам і дійшла до наших днів. У нашій бібліотеці багато книг, які дають нам знання - цей дорогоцінний скарб. Але щоб володіти ним, треба багато читати. Коли ви багато читатимете, будете грамотними, розумними. - Хто з вас не любить книжок? Та ще таких, у яких багато красивих малюнків. Багато див приховано в книжці. Розкриваєш одну з них - опиняєшся в далекій казковій країні, у якій живуть велетні, веселі маленькі створіння або твої ровесники. Відважні герой б'ються там за правду з лютим ворогом ... Гортаваєш іншу - постають перед тобою легенди й перекази наших славних предків про козаків, про славне минуле нашої Батьківщини. Береш у руки ще книгу - поринаєш у світ науки і техніки. Ви вже багато книжок прочитали, але є дуже багато невідомих, які чекають на вас, чекають коли ви станете дорослішими і прочитаєте їх.

Скільки в небі зірок,

Скільки в лісі квіток,

Скільки крапель в Дніпрі -

Стільки книг на землі.

(Бібліотекар показує учням дитячі книжечки, супроводжуючи розповіддю про них.)

Гортаваючи сторінки, ми мандруємо чарівними країнами, де живуть Маленький Мук, Цибулино, барон Мюнхаузен, Незнайко та його друзі, старий Хотабич та багато інших герой. Сторінку за сторінкою із захопленням ви перегортаете, читаючи казки, звертайте увагу на те, як ведуть себе герої, вчіться у них доброму. Разом із книгою ви побуваєте на морському дні, де серед коралів і морських зірок живе цар; послухаєте пісні, які співає Садко морському царю; попливете за маленькою Русалонькою, яка закохалась у прекрасного принца і захотіла стати людиною; підніметесь до зірок у ракеті, помандруєте лісами, озерами і горами. Всі ви користуєтесь нашою шкільною бібліотекою і любите читати казки і іншу дитячу художню літературу. Зараз ми проведемо конкурс «Казкознавці»

3. Конкурс «Казкознавці»

Цей конкурс проходитиме у вигляді бліц - турніру. Треба якнайшвидше дати відповідь на запитання (за кожну правильну відповідь - 1 бал).

- Як звати героя української казки, якому дідусь зробив човника та весельце? (Телесик)
- Про кого йдеться мова «за три копи куплена?» (Коза-дереза)
- Хто визволив Муху-Цокотуху? (Комарик)
- Хто підібрав стрілу Івана-Царевича? (Царівна-Жаба)
- Хто в лісі найбільший боягуз? (Заєць)
- Хто співав «Ой ви, діточки-козиняточки» (Вовк)
- Хто стояв на воротях у червоних чоботях? (Дід)
- Як називається жабка у казці «Рукавичка»? (Скрекотушка)

- Хто ніс бабусі пиріжки? (Червона Шапочка)
- Хто садив гроші в землю? (Буратіно)
- Хто біг із зайцем наввипередки? (Їжак)
- По чому метений Колобок? (По засіку)
- Який пан був чоловіком лисиці? (Коцький)
- До кого в гості ходив журавель? (До лисиці)
- У якого птаха перетворилося Гайдке каченя? (Лебедя)
- У якій казці взимку росли піdsnіжники? (12 місяців)
- З якої рослини добра фея зробила карету для Попелюшки? (З гарбуза)

Книжки

допоможуть вам відкрити чарівні планети і зірки, розгадати таємниці природи, але для цього треба багато читати. Книги - це джерело знань і щоб їх засвоїти, треба вміти правильно читати.

4. Робота в парах.

Прочитайте пам'ятку «Як правильно читати», розкажіть один одному.

Як правильно читати

1. Читаючи, думай, шукай головне.
2. Не поспішай, не «ковтай» книгу, вдумайся у зміст.
3. Прагни, щоб кожне речення, кожне слово були добре зрозумілі.
4. Не залишай книгу недочитаною: попереду може бути головне і цікаве.
5. Перечитуй прочитані книги.
6. Прочитавши, продумай, чого навчила тебе книга.
7. Бережи книгу.

Вашого класу не можна уявити собі без книг і підручників, чи не так? І як приємно взяти до рук книгу, коли вона чистенька, охайна. Бібліотечними книгами користується вся школа, тому їх слід берегти так само, як і клас, і парту, за якою ви сидите. Підручник треба обгорнути, щоб не забруднювалась і не псувалась обкладинка.

- А як ви гадаєте, чому кажуть: «Книжка — твоє обличчя»?

метод «Прес»:

- Я думаю...
- Тому, що...
- Наприклад...
- Отже...

Отже, подивившись на твої книжки, відразу можна сказати, як ти вчишся, чи вихований ти учень, чи охайній. У гарного учня книги чистенькі, акуратно обгорнуті, підклесні. А уневихованого?

V. Підсумок заняття.

Вправа «Незакінчене речення»

- Мені сьогодні сподобалось...
- Я змінив своє ставлення до...
- Я так і не зрозумів...
- На наступному занятті я хочу...

VI. Домашнє завдання. Виготовити красиву зручну закладку, щоб ви нею користувались, при читанні художньої літератури.

Бібліотечний урок «Основні елементи книжки»

Тема: Основні елементи книжки

Мета: поширити знання про структуру книги, елементи, із яких вона складається; розвивати міння і навички роботи з книжкою; виховувати у дітей любов, бережне ставлення до книги.

Обладнання: схеми «Структура книжки», комплект книжок для самостійної практичної роботи учнів.

Хід заняття

I. Організаційна частина

Вправа «Подарунок».

Потрібно передати «подарунок» сусіду зліва, зобразивши його жестами, тобто, інформацію треба передати невербальними засобами, але так, щоб він зрозумів, що ви йому подарували. Закінчуємо вправу таким чином: останній, кому передали подарунок, повинен назвати його. Перший, хто подарував, відкриває таємницю.

II. Мотивація навчальної діяльності

- Чи уявляєте, ви, діти, своє життя без книги?

1. Інтерактивна технологія «Рольова гра»

(Журналіст бере в учнів класу інтерв'ю: Чи можна в житті обйтися без книги? Так. Ні. Чому?)

III. Основний зміст заняття.

2. Розповідь з елементами бесіди.

Дійсно, ми звикли до книг, але рідко думаємо про них, як про великий скарб. А книга - надійний засіб передачі знань від покоління до покоління, літопис людського суспільства. Погляньте ж на свої книги. Вони яскраві та красиві, цікаві та привабливі. Але чи знаєте ви, як створюються книги? Над створенням підручника працюють вчені або ж колектив вчених. Вони пишуть рукопис і приносять його у видавництво. Там над ним працюють редактори, художники, дизайнери. Вони готують рукопис до друку. А тим часом в інших місцях кипить робота - потрібен папір, щоб надрукувати книгу. Іде заготовка лісу для переробки його на папір, але ліс - ще не папір. Напаперових фабриках хіміки перетворюють деревину на білий папір. Починається робота в типографії, де повинні надрукувати мільйони підручників.

Ось який довгий шлях проходить книга, перш ніж потрапити на ваші руки. Кожен із вас багато разів тримав у руках книжку, але мало хто замислювався над тим, з яких частин вона складається, для чого потрібен той чи інший її елемент і як, уявивши книгу до рук, ще не знаючи її змісту, не читаючи ані сторінки, можна визначити, для кого вона призначена, хто її автор, з якого міста і в якому році прийшла до вас, хто малював малюнки, з яких окремих віршів, оповідань, казок вона складається... Тільки грамотний читач, потрапивши у книжку, одразу зрозуміє, чи цікаво буде її читати. (На дощі розміщено схему.)

Практична робота

- 1) Визначити структуру книжки
- 2) Перед кожним із вас лежить книжка. Візьміть її в руки. Зараз за допомогою схеми визначимо структуру книжки, яку ви тримаєте у руках.
- 3) - Зі скількох основних елементів складається книга?

Перший елемент — це обкладинка. Вона захищає книжку від пошкоджень, надає їй ошатного вигляду. Складається вона з передньої та задньої частини. На передній — можна знайти відомості про автора та назву книги. А якщо на обкладинці є ілюстрація, то приблизно можна визначити і зміст книги.

2) Визначити за обкладинкою назву, автора та приблизний зміст книжки

Елементи титульної сторінки

Прізвище.

Заголовок.

Вихідні дані

Місто, де надруковано книгу

Рік видання

Видавництво

Довідкова частина

Передмова

Анотація

Зміст

Другий елемент книги - титульна сторінка

- Які елементи має титульна сторінка?

- Які елементи титульної сторінки вам уже відомі?

(Прізвище автора, заголовок)

- Кожен на своїй книжці знайдіть і прочитайте прізвище автора і заголовок.

- З якою назвою ви зустрічаєтесь вперше? (Вихідні дані)

Вихідні дані це: місто, де надруковано книжку, рік видання та назва видавництва.

3) Користуючись книгами, які лежать на парті, дати відповіді на запитання

- У якому році видано книжку, яка лежить перед вами?

- У яких містах друкують книги для дітей?

- Які видавництва ви вже знаєте?

Третій елемент книжки — це книжковий блок.

Уявіть собі книжку без палітурки. Це і є книжковий блок. Він складається з друкованих аркушів, які скріплені у вигляді зошита, що має 16 або 32 сторінки. Порядкова нумерація має назву- колонцифри.

- Розгляньте уважно свої книги і скажіть, де на сторінці можуть знаходитися колонцифри?

(зверху, знизу, збоку, посередині)

Останній елемент книги, про який ми будемо сьогодні говорити - довідкова частина. Передмова - це те, що вміщується перед основним змістом, на початку кожної книжки. З цього невеликого тексту можна дізнатися, хто написав книжку, коли, у якій країні

відбуваються події, для кого вона написана. У передмові може бути звернення до читачів: на що треба звернути увагу під час читання книжки. Також у передмові може бути подано біографію письменника. Звичайно, передмова буває короткою, її можна прочитати прямо біля полиці. І ви відразу зрозумієте, треба вам читати цю книжку чи ні.

4) Знайти у книзі передмову.

Подивіться кожен у свою книжечку. Скажіть, чи є в ній передмова. Якщо є, то про що йдеться в ній?

Ще один елемент довідкової частини — анатація. Анатація — це короткий зміст тексту книжки. Міститься вона або на звороті титульної сторінки, або в кінці книжки.

Останній елемент довідкової частини — зміст.

Багато книжок складається з окремих віршів, оповідань, казок. Для того щоб швидко знайти в книжці потрібний вірш або дізнатися, які казки розміщені в ній, треба подивитися зміст. Він розміщується на початку або в кінці кожної книжки. У змісті перелічуються всі твори, які увійшли до книжки, у тому порядку, в якому вони надруковані. Поряд указується сторінка. Гортуючи книжку біля книжкової полиці, за самими назвами розділів чи оповідань можна здогадатися, про що вона.

Вправа «Увага! Цікавинка»

(Група «літературознавці» підготувала цікавинки про найбільшу і найменшу у світі книгу.) Найбільша у світі книга - «Суперкнига». Вона була надрукована в Америці в 1976 році. Її розмір - 2,74 м завширшки, 3,07 м завдовжки. Уявіть собі, як її незручно читати. Важить рекордсменка 252,6 кг — це приблизна вага 10 дітей. Якщо є найбільша книга у світі, має бути й найменша, чи не так? Вам, мабуть, цікаво, яка вона? Найменша книжка «Хамелеон» А.П. Чехова - була надрукована в Росії. Спробуйте здогадатися, який розмір вона має? Сторінки у ній можна перегортати тільки за допомогою голки, а читати хіба що під мікроскопом. Адже сягає вона лише ... 0,9 мм! Але хвилюватися не варто: у нашій шкільній бібліотеці обов'язково знайдеться ця книжка звичайного розміру і ви неодмінно її прочитаєте.

IV. Закрілення вивченого матеріалу

Інтерактивна технологія «Робота в малих групах» (Клас умовно ділиться на 3 групи.)

1 група — розказує про структуру книги.

2 група — елементи титульної сторінки.

3 група — довідкову частину книги.

V. Підсумок заняття

Вправа «Трансформер»

Уявіть, що ви — якийсь елемент книги, складіть його монолог.

Я - ...

Я виконую роль...

Я розповідаю...

Я люблю...

Я бажаю...

VI. Домашнє завдання

Намалювати титульну сторінку своєї улюбленої книги.

Бібліотечний урок «Науково-пізнавальна література для молодших школярів»

Тема: Науково-пізнавальна література для молодших школярів

Мета: дати дітям поняття про науково-художню та науково-пізнавальну літературу; ознайомити з особливістю цієї літератури; зацікавити учнів науково-пізнавальною літературою; сприяти розвитку читацької культури, пізнавального інтересу.

Обладнання: книжкова поличка (науково-художні, науково-пізнавальні, художні, енциклопедичні книги з передмовами, розгорнутим довідковим апаратом), рекомендаційні плакати.

Хід заняття

I. Організаційна частина

Гра-розминка «Подарунок» (Учні стають в коло. Їм пропонується подарувати гарний настрій своєму сусідові справа.)

II. Оголошення теми та мети заняття

Як приємно бачити вас, любі діти, на зустрічі з книгою. Але сьогодні наша зустріч не звичайна, бо ми будемо подорожувати... книжковою країною.

III. Основний зміст заняття

Завдання 1. Ознайомтеся з літературою, яка називається «науково-пізнавальною». У цьому завданні я вам трохи допоможу. Ви вже четверокласники, багато читаєте різних книг. Давайте згадаємо, з якими книжками ви вже знайомі! Коли ви були маленькими, що вам читали мами, бабусі? (Казки.)

- А що ви любите вивчати напам'ять?

- А які жанри ми ще не назвали? Пригадайте! (Оповідання, байки, гуморески, повісті, романи.)

- А як одним словом це все звється? (Художні твори.) Усе це художня література. Але ці книжки, що стоять на поличці, — не художня література. А зараз ми спробуємо це довести. Рано-вранці встає сонечко... Звідки встає? Увечері сонечко сідає, зникає за краєм. Куди сковалося сонечко? По небу пливуть хмарки, високо, низько, пливуть собі, гнані вітром. Звідки і куди? Весною прилітають зграї пташок, а восени, перед настанням зими, відлітають... Куди? Чому? А чи знаєте ви який великий світ, у якому ми живемо. І що вам відомо про нього і про Землю, на якій стоїть наш будинок, і по якій ви ходите? Знаєте ви про те, що Земля така велика, що коли в одних країнах сонце ясно світить над головою, в інших - ніч, і всі дивляться сни.

- А чому сняттяся сни? Про все це вам ще належить дізнатись, почути вперше, подивуватися незвичайному, і я трішечки заздрю вам, адже у вас стільки цікавого попереду.

- Як же про це все дізнатись? Адже часто на наші «чому?» навіть тато і мама, а то і вчителька відповіді не знають. Людина всього знати не може. А для цього в ній є вірні друзі — книжки. Вони знають усе. Та книги це незвичайні. Їх називають науково-художніми, науково-пізнавальними.

-Діти, може хтось здогадався, чому вони так називаються? Те, що відбувається в природі, вивчають природничі науки. Зможете назвати їх? (Природознавство, географія, зоологія, ботаніка, астрономія.)

Те, що в техніці у нас відбувається, що створюється технікою, вивчають науки технічні. Але всі ці науки ви будете вчити значно пізніше. Наприклад, астрономію (науку про небесні тіла), ви вивчатимете аж у 10-му класі. А ви вже сьогодні хочете знати, чи далеко до сонця, чому сонце жовте? Тому й існує для молодших і середніх школярів науково-пізнавальна література, тобто література, яка допомагає дітям пізнати світ, яка дохідливо, зрозуміло, популярно пояснює різні наукові поняття.

Діти, згадайте, можливо хтось із вас уже ознайомився з подібними книжками? Подивіться на книжкову поличку. С серед цих книжок ваші знайомі? Назвіть їх.

Вправа «Подивись і розкажи»

Розгляньмо ще раз цю книжку. І спробуймо сказати, що ж в ній особливого.

1. Відомості титульного аркуша (малюнки автора).
2. Зміст не в кінці, а перед текстом. Книга складається із розділів. Назви розділів - питальні речення. Відповіді на певні питання в певному розділі. Читати всю книгу не обов'язково.
3. Передмова. Книга для спільного читання батьків і дітей.
4. Малюнки. Їх багато, є схеми, фотографії.
5. В тексті багато матеріалу, винесеного на поля, надрукованого курсивом — це коментаравтора.

Вправа «Відшукай інформацію»

Завдання 1. На окремих аркушах по всій бібліотеці розкидана різна інформація, що стосується сьогоднішнього заняття. Відшукайте аркуші, на яких записано особливості науково-пізнавальної літератури і прочитайте їх:

- текст наукового стилю, вживаються терміни;
- розширений довідковий апарат (передмова, післямова, тлумачні словники, коментарі тощо); велика кількість ілюстрацій, їх різноманітність (малюнки, схеми, карти, фотографії, таблиці тощо).

Ми вже знаємо, що таке науково-пізнавальна література і в чому її особливості. А тому переходимо до другого завдання.

Завдання 2. Дізнайтесь, хто пише науково-пізнавальні книжки? (Бібліотекар роздає дітям книжки і вони дізнаються про авторів книг.) Автори науково-пізнавальних книжок не просто письменники, вони за професією вчені, науковці, інженери. Адже тільки вони можуть достовірно пояснити дітям різні наукові питання. Багатьох авторів науково-пізнавальних книжок ви вже знаєте. Хто може назвати? (Віталій Біанкі, Микола Сладков, Гнат Майстренко, Іван Соколов-Микитов, Юрій Дмитрієв, Анатолій Дімаров.)

Завдання 3. Вивчіть інструкцію «Як читати науково-пізнавальну літературу».

1. Необхідно уважно проглянути книгу (починати слід з титульного аркушу, ознайомитися зі змістом книги, зрозуміти, з яких розділів вона складається, у якій послідовності розташовується матеріал, які є ілюстрації).
2. Слід уважно прочитати анотацію, передмову, вступ, післямову, висновки; це допоможе краще зрозуміти зміст, призначення і мету книжки, отримати пораду, як треба читати книгу.

3. Ознайомитися безпосередньо з основним текстом.
4. Читати треба досить уважно, вдумливо, по частинах.
5. Необхідно робити виписки, записи незрозумілих слів.
6. Після кожного розділу необхідно спитати себе, чи все зрозуміло, що треба перечитати ще раз.
7. Записати всі відповіді про прочитану книжку в «Читацький щоденник». Ви помітили, діти, що читання наукової і науково-пізнавальної літератури — це найкраща «розумова гімнастика». І тому, хто добросовісно її виконує, вона приносить справжню насолоду. І тоді найскладніші книжки стають захопливими і доступними.

Завдання 4. Навчіться вибирати книжки, знаходити потрібну.

Ми вже вмімо вибирати на книжкових полицях за темами, і також за картотекою. А сьогодні навчимося шукати літературу, яка дасть відповіді на наші запитання. Ви кидали у нашу скриньку папірці з питаннями, які вас найбільше цікавлять. Зараз ми спробуємо знайти книги, які дадуть на них відповідь.

1. Чому трава зелена?

Загляньмо до багатотомної ілюстрованої картотеки. Якщо запитання про траву, це ж про природу (шукає в картотеці відповідну карточку, читає анотацію, знаходить книжку на полиці. Отож усі, хто питає: «Чому трава зелена?» знайдуть відповідь у цій книжці: Майстерня флори: Наук.-худож. кн.: Для серед. 1 ст. шк. Віку / худож. І.О. Ком'якова. — К. : Веселка, 1998. — 135 с.: 1 л.

2. Наступне запитання : Коли і як виникло життя на Землі?»

Люрин І.Б., Уткін Н.С. Як розвивалося життя на Землі. — К. : Рад. школа, 1983. Мезенцев В. Енциклопедія чудес. Кн. 2. ч. 1. З пітьма віків. — 7 с. (розвідає про книги Володимира Мезенцева).

3. А от хтось із хлопчиків запитує: «Як дресирують тварин?»

Є в Москві театр звірів імені В. Дурова — відомого дресирувальника. Він був ще і вченім. Про свою роботу він написав книжечку «Мої звірі». Читайте її і ви навчитеся правильно дресувати тварин.

А ще можна прочитати в книзі В. Мезенцева. Дуров В. Мои звери: Рассказы / Предисл. Н. Дуровой; Рис. Е. Рачева. — М. : Дет. лит., 1992. — 126 с.: ил. — (Шк. бібліотека). Мезенцев В. Енциклопедія чудес. Кн. 2. — 197–198 с.

4. Чому людина спить?

Життя уві сні // Мезенцев В. Кн. 2. ч. 4

5. Хто придумав називу «альбом»?

Альбом... Це іменник. А іменники вивчає мова. Значить книжку будемо шукати про мову. (Знаходить в картотеці потрібне картку, потім — книжку на полиці, а в книжці - відповідь). От і знайшли, де дізнатись. Прочитаємо і будемо знати.

6. Де спить взимку ведмідь?»

У барлозі. Про це можна дізнатись з оповідань І. Соколова-Микитова. Соколов-Микитов І. У барлозі. Ведмеже сімейство // Джерельце. — К. : Рад. шк., 1989. — 179–180 с. Бібліотекар:

А ще про це можна прочитати в оповіданні Зимова сплячка // Міщенко М. Дивосвіт. - К. : Веселка, 1990. -150-152 с.

7. Що таке «радіація»?

Потрібно звернутися до книжечки Ігоря Жука «Діти і радіація». Жук І. Діти і радіація: Науково-пізнавальні розповіді: Для серед. шк. віку. / Худ. Є. Корольков. — К. : Веселка, 1993. — 22 с.

8. Коли прокидається від сну природа?

На це запитання шукайте відповідь в пізнавальній книзі: Волкова А.С. Весна: Пізнавальні оповідання. Для мол. шк. віку. — К. : Грайлик, 1991.

9. Хто створює телепередачу?

Телепередачі ми дивимось по телевізору. А телевізор — це техніка. Будемо шукати книгу про техніку. А ось і картка на книжку з телевізором на малюнку. Прочитаємо анотацію. О, знайшли. Це ж те, що потрібно (шукає книгу на полиці, показує дітям). Косач Ю. Чарівний кінескоп. — К. : Веселка, 1971. — 95 с.

Я гадаю, що всі ви тепер знаєте, де і як шукати відповідь на свої запитання.

IV. Підсумок заняття

Гра «Хто найрозумніший».

1. Яке колесо під час руху не крутиться? (Запасне)
2. Де вода стовпом стоїть? (У пляшці)
3. Які два зайненники псують бруківку? («Я» і «ми»)
4. Що залишається в коробці, якщо з неї вийняти сірники? (Дно)
5. Яка річка тече в роті? (Десна)
6. Який вузол не можна розв'язати? (Залізничний)
7. Як написати в чотирьох клітках «суха трава»? (Сіно)

Бібліотечний урок «Читач у бібліотеці»

Тема: Читач у бібліотеці

Мета: ознайомити дітей зі шкільною бібліотекою, її відділами, правилами користування бібліотекою; порядком розстановки книг на полиці; розвивати уміння самостійно вибирати книгу, зв'язне мовлення, мислення; продовжувати формувати інтерес школярів до самостійного читання.

Обладнання: книжкова виставка для дітей, оформлені поличні роздільники та «Правила користування бібліотекою».

Хід заняття

I. Організаційна частина

Гра-розминка «Якби я був»

- (- Якби я був сонечком, то я б...
- Якби я був книгою, то я б...
- Якби я був бібліотекарем, то я б...)

II. Оголошення теми та мети заняття

III. Основний зміст заняття

Скажіть, будь ласка, а хто знає, що таке бібліотека? Хто вже бував у бібліотеці? Підніміть руки. У якій?

Бібліотека — це приміщення, де мешкають книги. Сьогодні ви дізнаєтесь ще багато нового та цікавого про бібліотеку, пригадаєте значення слова бібліотека та правила користування бібліотекою. Потім ті із вас, хто ще не записався до бібліотеки, зможете це зробити та вибрати собі книжку.

У нас сьогодні незвичайне заняття - заняття-подорож.

I перша зупинка - «Історична».

1. Вправа «Історична мандрівка “Погляд крізь час”» А почнемо ми заняття з історичної мандрівки «Погляд крізь час». Два ваших однокласники, які дуже люблять історичні науки, приготували вам повідомлення про історію виникнення бібліотек.

1-й учень. Бібліотека — слово грецьке. Складається воно з двох слів «бібліон» - книга та «тека» - сховище, тобто, слово «бібліотека» у дослівному перекладі означає «книgosховище». Тобто книжкове містечко, де живуть книги. Бібліотеки мають свої давні історії. У Стародавньому Єгипті бібліотеки мали дуже гарну назву: «Аптека душі» або «Притулок мудрості», або «Будинок життя», але користуватися ними могли тільки багаті знатні люди, фараони та жерці храмів. Для простого люду вхід до бібліотеки був закритий.

2-й учень. Були бібліотеки і в Середній Азії ще в VII–VI тисячолітті до н.е. Археологи при розкопках знайшли залишки палаців, в одному з яких була бібліотека, яка налічувала 30 тис. книг. Усі вони згоріли, тому що були зроблені з глини. У нас на Батьківщині, ще за часів Київської Русі, книга була у великий пошані. Відомий з історії київський князь Володимир Святославович (жив він тисячу років тому) відкривав школи, спеціальні майстерні, де переписували, розмножували книги. А в часи князювання Ярослава Мудрого в Києві при Софійському соборі засновується перша у Київській Русі бібліотека.

2. Розповідь з елементами бесіди.

Кожна книжечка має свій дім, адресу. Вона пишеться ось на такому роздільнику (показує). Це означає те, що книга має назву на цю букву або з такої літери починається прізвище письменника, що написав цю книгу. Наприклад, буква «Н». Тут мешкають книги написані Нечуєм-Левицьким. Носовим і т.д. Буква «С»: М. Стельмах, В. Симоненко, М. Сингаївський і т.д. (бібліотекар показує книги). Вам слід уміти користуватися бібліотекою. Уміти знаходити книги і повернати їх на місце. Дуже багато цікавих пригод і подорожей чекає на вас у нашій шкільній бібліотеці. Треба тільки взяти книжечку з полиці, зручно сісти за стіл і почати читати.

Продовжимо нашу мандрівку книжковим містом.

Наступна зупинка «Виставкова».

Зверніть увагу на книжкові виставки та тематичні полички. Тут виставлені найкращі книги про рідний край. Про нашу рідну Полтавщину, казочки, оповідки. Всі ці книжечки чекають на своїх читачів. До них приходять діти, кличуть до себе в гості. Книжечки радіють, вони люблять, коли їх чекають. Деяким книжкам сподобалось в гостях. Їх бережно обгортали, між сторінок клали яскраві закладки (показує). А відпочивали вони на чистих столах, або шафах. Але деяким книжкам жилося погано: «Мене ногою під диван запхнули», - скаржилася одна.

«Сторінки пом'яли», - бідкала друга. «Мене брали брудними руками», - плачуши говорила третя.

- Діти, які книги вам сподобалися більше?

3. Вправа «Перевтілення».

Уявіть, що ви книга.

- Якою книгою ви хотіли б бути?

- Про що розповідається у цій книзі?

- Який вигляд має книга: доглянутий чи занедбаний?

- Яких правил потрібно дотримуватися, щоб книги раділи й посміхалися?

А зараз зупинка третя — «Бібліотечна».

Про бібліотеку ви вже знаєте, а з яких відділів вона складається? У нашій бібліотеці їх два - абонемент та читальний зал. Завітаємо в «Довідкове бюро» й дізнаємося, що означають ці слова. Абонемент - слово французьке. Воно означає «право користування чимось». Бібліотечний абонемент - це право користуватися бібліотекою. БА - це відділ, у якому можна взяти книгу додому, а також записатися до бібліотеки і кожному читачеві заводять свій документ, який називається «Читацький формуляр». У ньому бібліотекар записує назви книги, які ви хочете прочитати вдома. Прочитані книги, які ви повертаєте, бібліотека також відмічає у формулярі. Другий відділ — це читальний зал. У читальному залі відвідувачі читають книги, які додому не видаються. Це рідкіні книги, журнали, довідники, енциклопедії. Наша бібліотека працює щоденно з 08:00 до 16:00. Книги видаються на 14 днів. Читачів, які невчасно повертають книги до бібліотеки, називають боржниками.

4. Вправа «Займи позицію».

- Ви хотіли б, щоб вас називали таким образливим словом «боржник»?

- Не повернати книги вчасно — це добре чи погано?

А тепер перевіримо чи уважно ви мене слухали. Наступна зупинка — «Загадкова».

Щодня приходимо в храм духовний,

Що мудрості і дива повен.

Гортаємо сторінки чудові,

Світ пізнаємо у рідній мові.

Це не кіно, не ігроека

Дитяча це... (Бібліотека)

Розібратись в морі книг -

І веселих і сумних

Допоможе вам не пекар,

А знавець... (бібліотекар)

В школі - учень,

Вдома - син,

У театрі ти - глядач

Як зайдеш в бібліотеку

Будеш зватися... (читач)

Це не ляси - прибамбаси

І не плітки чи смішки,

І не брязкальця - прикраси

А улюблени... (книжки)

Книгу взяв в бібліотеці

І на кілька років зник.

І тебе і вже називають не інакше як... (боржник)

Додому дасть книжки в момент

Відділ цей... (Абонемент)

Цю барвисту гарну книжку

Кожен прочитав школяр.

Бо до всіх книжок доріжку

Прокладав нам всім... (Буквар)

Зупинка п'ята — «Бережлива».

Важливо знати, що книги у домашніх шафах краще ставити не абиак, а у певному порядку.

Окремо — художні (вірші, казки, оповідання, повісті), окремо — науково-пізнавальні (про природу, техніку, науку тощо). У кожному з цих підрозділів зручно ставити книжки за абеткою; добре, коли бібліотека різноманітна за своїм характером, тому зручно, коли під

руково будуть і словники, і збірки прислів'їв та приказок. Необхідно берегти книги, тримати їх у гарному стані. На полиці книжки мають стояти вільно. Між верхніми обрізами книжок і верхньою полицкою слід залишити вільне місце для проникнення повітря.

5. Практична робота в групах.

Бібліотекар знайомить з розстановкою книг, розповідає, як швидко вибрati книгу. Далі дає завдання групам відшукати певні книги. (Діти розбиваються на групи і підходять до стелажів з книгами.)

- А зараз спробуємо вибрati книги, які б ви хотіли прочитати. (Діти по черзі називають, які книги вони бажають вибрati, і разом з бібліотекарем знаходять їх.)

IV. Підсумок заняття.

Питання для закріplення у формі бліц-вікторини.

- 1.Заклад, у якому зберігаються та видаються книжки? (Бібліотека)
- 2.Дерево - не дерево, а листки має? (Книга)
- 3.На чому розташовані книги у бібліотеці? (На стелажах)
- 4.Як називають людину, яка працює у бібліотеці? (Бібліотекар)
- 5.Картка, у яку записуються дані читача і ведеться облік книг? (Формуляр)
- 6.Що зберігається у шкільній бібліотеці? (Підручники, книги, журнали)
- 7.Які відділи бувають у бібліотеці? (Абонентський, читальний зал)
- 8.Що потрібно знати, щоб стати читачем?